עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

גליון הש"ס

הגהות הב"ח

פי' רשב"ם העקרי

מוסף רש"י

רבינו גרשום

ממאי דבחד בי דינא איתקון דלמא בתרי בי דינא איתקון לא סלקא דעתך דקתני רישא א) זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהם א) אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן אי אמרת בשלמא בחד בי דינא איתקון היינו דילפינן תקנה מתקנה אלא אי אמרת בתרי בי דינא איתקון היכי ילפינן תקנה מתקנה ממאי דלמא לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון ובי דינא בתרא תקון כבי דינא קמא כי היכי דלא תקשה תקנתא אתקנתא: ג) אמר רב יהודה אמר שמואל ד) הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ה) פשיטא בנו הגדול לא עשאו אלא אפוטרופוס בנו הקטן מאי איתמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל ו) אפילו בנו קטן המוטל בעריסה ז) פשיטא בנו ואחר אחר במתנה ובנו אפוטרופוס ח) (אשתו ואחר לאחר במתנה ואשתו אפוטרופוס) ט) אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה איבעיא להו בת אצל הבנים ואשה אצל האחים ואשה אצל בני הבעל מהו אמר רבינא משמיה דרבא בכולהו לא (א) קנה לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה רב עוירא משמיה דרבא אמר י) בכולהו קני כ) לבר מהאשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל
בעי

ממאי דבחד בי דינא איתקון. דליהוו בתוך כדי דבור דלמא בתרי בי דינא איתקון ולא קאי האי אהאי כלל ולא מהני לשון מתנה דזה אזה: לא ס"ד. דבתרי בי דינא איתקון: אף הבנות אינן נזונות אלא לאחר מיתת אביהם. ובחייו אין כופין אותו לזון את בניו כדאמרי' בכתובות [דף מט:] אלא כפינן ליה אסיתא בציבורא וליקו ולימא עורבא בעי בני והוא גברא לא בעי בני: דילפי' תקנה מתקנה. דכיון דבחד בי דינא תקון להו ולא מפורש בתקנות חילוק בין זו לזו מסתמא בחד ענין תקנינהו אבל אי בתרי בי דינא איתקון דלמא חד בי דינא קאי אמחיים וחד אלאחר מיתה והיכי יליף האי מהאי: לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון. ואין כאן תוך כדי דבור ומשו"ה אצטריך למימר לר' יסבון תנן ומיהו תקנתא מתקנתא ילפינן דבי דינא בתרא מעין בי דינא קמא תקינו דלא תקשי תקנתא אתקנתא דלא לימרו מ"ש תקנה זו דכתובת בנין דיכרין דלאחר מיתה קכתב נה ירתון ומ"ש זו דאיתקנא מחיים ומיהו בעיא דהכא ד) איפשיטא ממילתיה דר' נתן כדפרישית ואע"ג דרבי כר' יוחנן בן ברוקה ס"ל כדאמרינן לעיל [קל:] א"ר זריקא אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן אפ"ה קאמר יסבון לאוקומי מתניתין דברי הכל: הכותב כל נכסיו לאשתו. בלשון מתנה: לא עשאה אלא אפוטרופא. דאומד הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא כדי שיחלקו לה בניו כבוד משום דאוקי אבוהון נכסי ברשותה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה ויהיו כפופים לה. ולקמן מני לה מהני תלת מילי דשוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא דדברי נבואה הם כפ' מי שמת [קמד.] לפי שאנו מניחין מה שכתוב בשטר בהדיא שנתן לה הכל וניזיל בתר אומד דעתנו. ובשכיב מרע מיירי ורבא בעי לקמן [קלב.] בבריא היאך ומשו"ה נקט לה הכא וכן הא דתנן התם דלקמן נמי משום דרבא בעי עלייהו נמי בבריא היאך [שם:]. ודוקא כל נכסיו דליכא שיור לא במקרקעי ולא במטלטלי אבל אי איכא שיור קנתה ומיהו הכותב נכסיו לאחר שאין בו אומד הדעת שאינו חש כל כך לכבודו אמרי' לקמן דאם כתב לו כל נכסיו אם מת קנה הכל דכיון דלא שייר מידי אוכחא שכיב מרע היא זו שהיה ירא למות והוו דבריו ככתובין וכמסורין: ה"ג לה לכולה פשיטא בנו הגדול לא עשאו אלא אפוטרופוס בנו הקטן מאי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל אפילו קטן המוטל בעריסה פשיטא בנו ואחר אחר משום מתנה ובנו משום אפוטרופא אשתו ארוסה ואשתו גרושה משום מתנה איבעיא להו בת אצל הבנים ואשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל מהו אמר רבינא משמיה דרבא בכולהו לא קנו לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה ורב עוירא משמיה דרבא אמר בכולהו קנו לבר מאשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל בעי רבא בבריא היאך וכו'. והכי פירושו פשיטא בנו גדול שכתב לו כל נכסיו לא עשאו אלא אפוטרופא דרוצה הוא שיחלקו לו אחיו כבוד שהרי חייבין בכבודו כדאמרינן (כתובות קג.) ואת [שמות כ] לרבות אחיך הגדול ואומד הדעת הוא שלכבודו נתכוין. בנו ג) קטן מי אמר כיון דקטן הוא אינו חש לכבודו ולמתנה איכוין או דלמא אף בנו קטן רוצה לכבדו: אפילו קטן המוטל בעריסה. רוצה הוא בכבודו ולא עשאו אלא אפוטרופא: פשיטא בנו ואחר כו'. כלומר פשיטא לי שהכותב כל נכסיו לבנו שקרוב לו יותר מכל קרוביו ורוצה בכבודו יותר או הכותב כל נכסיו לאחר דלא חייש לכבודו כלל בהני שנים פשיטא לי דאחר במקום בנים משום מתנה דלכבודו לא חייש אלא להקנותו לתת לו במתנה דאם לעשותו אפוטרופא נתכוין בשביל שאין בניו יודעין בטיב משא ומתן היה לו לומר בפירוש אני עושה אותו אפוטרופא ולא היה לו לכתוב לשון מתנה. ובנו במקום הבנים משום אפוטרופא. ולא גרסי' אשתו ובנו אשתו משום מתנה ובנו משום אפוטרופא דהא שמואל אמר דהכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ובאשה במקום בנים הוא דמיירי והא דלא קאמר נמי אשתו פשיטא היינו משום דקאמר לה שמואל בהדיא אבל בנו ואחר וכל הני דלא איירי בהו שמואל בהדיא הדר נקיט לפרושינהו כן נראה בעיני. וי"מ בנו ואחר שנתן להם ביחד לשניהן כל נכסיו ואין נראה בעיני דא"כ אמאי בנו משום אפוטרופא והלא הוא נותן מחצה לזה ומחצה לזה והאי אחר היאך יזכה בכל הנכסים ובנו אמאי יהיה אפוטרופא והלא לא כתב לו כל נכסיו ואם יש לפרשה במתנה לשניהן ביחד הכי מפרשינן אחר משום מתנה וזוכה בחצי הנכסים שכתב לו ובנו משום אפוטרופא לאחיו בההוא חצי נכסים שכתב לו דכיון דליכא שיור לבנים שהרי לאחר נתן חצי הנכסים ולא נשאר לפניו כי אם החצי שכתב לבנו הרי הוא כמו שכתב לו כל נכסים שיש לו דמי ולא עשאו אלא אפוטרופא ומיהו לא נהירא לי כלל דלא דמי לסיפא דקאמרי' אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה דהכא ודאי או או קתני וה"ה להך רישא: בנו ואשתו לא גרסי'. ומיהו הדין כך נראה בעיני כתב לאשתו במקום בנו בההיא קאמר שמואל בהדיא לא עשאה אלא אפוטרופא. כתב לבנו במקום אשתו חזינן אם יש לזה הבן אחין לא עשאו אלא אפוטרופא כדי שיכבדוהו אחין כדאמרי' לעיל אפילו קטן המוטל בעריסה ואפילו במקום אשתו דהיינו אמם קאמרינן ואם אין לו אחין ודאי משום מתנה כתב לו דליכא למימר משום אפוטרופסות דאינו רוצה שתכבד האם את הבן דאדרבה הוא רוצה שהבן יכבדנה כדאמרי' הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא: אשתו ארוסה או אשתו גרושה. מודה שמואל דבמתנה יהיב לה דכיון דלא גיים בהו לא חשש בכבודן אלא מתנה הוא רוצה ליתן להן: (ג) ה) (הג"ה. בנו ואחר כגון בנו ובן בנו שמת שהוא ראוי ליורשו כמו בנו והוא אחר אבל בנו או כגון שקיבל עליו לזון את בן אשתו אם כתב נכסיו לבנו פשיטא דלא עשאו אלא אפוטרופא דרוצה שיכבדו אותו בן בנו או בן אשתו אבל אם כתב לבן בנו או לבן אשתו וכל שכן לאחר בעלמא אמרי' דלא חש לכבודו ונתכוין למתנה. אשתו ואחר שהן בביתו אם כתב לאשתו משום אפוטרופא דרוצה הוא שיכבדוה אחרים אבל אם כתב לאחר ודאי למתנה נתכוין דאינו חש שתכבדנו אשתו. נ"ל בנו ואשתו אשתו משום אפוטרופוס ובנו משום מתנה דאדם רוצה שיכבדו בניו את אשתו אפילו אינה אמם שהן חייבין בכבודה דדרשינן (שם) את אביך [שמות כ] לרבות אשת אביך וכ"ש זו שהיא אמם אבל אשתו אינו רוצה שתתבזה לכבד את בניו: אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה. דאינו חושש לכבודן זו מפני שגירשה וזו מפני שלא הכניסה עדיין. ע"כ): בת אצל הבנים. כיון דאנו רואין דחוששין לענין נכסים מועטין דאמרי' [לקמן קלט:] הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים אלמא דחיישינן ליקרא דבנות ואיכא למימר דעשאה אפוטרופא או דלמא הני מילי לענין חזרת פתחים אבל כי האי גוונא שיכבדוה בניו לא חש לכבודה: ואשה אצל האחין. שאין לו בנים ואב אלא אחין וכיון דאחיו אינן חייבין בכבוד אשתו כלל אינו חושש שיכבדוה ומתנה הוא דיהב לה או דלמא כיון דאשתו כגופו דמיא רוצה שיכבדוה ואפוטרופא שויה: ואשה אצל בני הבעל. דלא הוו ליה בנים ממנה דנימא אפוטרופא שויה כדי שיכבדוה בניה שחייבין בכבודה אבל יש לו בנים מאשה אחרת ואינן חייבין בכבודה כל כך אלא ה) מיתורא דקרא את אביך לרבות אשת האב וכל מי שאינן חייבין בכבודו אינו מקפיד אם אין מכבדין אותו וגם היא לא תקפיד אם לא יכבדוה אלו והלכך גם הבעל אינו חושש ולמתנה איכוין: אמר רבינא משמיה דרבא כולהו. הנך חמש נשים לא קנו לבד מאשתו ארוסה ואשתו גרושה: ורב עוירא משמיה דרבא אמר כולהו. הנך חמש נשים קנו לבד מאשה אצל אחין ואשה אצל בני הבעל. וכסברות בעלמא פליגי ובת אצל הבנים לבדה איכא בינייהו לרבינא לא קניא לרב עוירא קניא:

דלמא בתרי בי דינא איתקון. פירוש דספיקא הוי אי אמר בבריא אי לא ולר"י נראה דבבריא נמי אמר מדאמר רבי נתן שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה: למחלה

ואין כופין אותו אלא הכי אמרינן ליה יהוד [צ"ל ירוד] ילדה אבני מתא סדייה בכתובות [מט:]: ... בנין דיכרין כדקתני ירתון: ולוה במתנה. לבנות: אפי' רבנן מודו. כדקתני מתני' כתב בין במתנה ... ואוקמה רב ששת [קמו.] אפי' בשמי שדות ושני בני אדם ואוקמן טומיה לעיל [שם:] והלכך הך מתנה ... הוא ולעולם לא פשטינן מינה אי אמר ריב"ב בבריא או לא. ור' נתן דקתני אמר [ע"ל] שניתם מש... דאליבא דירתון קא קפיד דכיון דבע"כ מתנה היא דהא איכא בהדיה לשון מתנה למה לי למיתני יר... דריב"ב אתיא ומיהו לעולם אפי' ר' נתן מודה לדברי הכל היא דהאי ירתון לשון מתנה איכא בכל... ירתון לכמה דברים שלא יטלו כי אם לאחר מיתת האב ולא לטרפי ממשעבדי כדין ירושה: ממאי דבח... ב"ד כתובת בנין דיכרין ומזון הבנות דנימא דמהניא מתנה דהאי להאי דלמא בתרי בי דינא איתקו... בנין דיכרין בי דינא דמתניתא בריתא במתני' דכתובות ולעניין דלא הוה מנהגו כתובות של אותו ב"ד הרא... הוו קנו ופי"מ דר' יוחנן אפי' בבריא דבר וכדמתרגמת לעיל משום דקא מפיק לה בלשון ירתון: בכרם. בבהמ... כנפניס בכרם: בנים יירשו והבנות יזונו. כלומר הני שתי תקנות התקינו חכמים הראשונים ...

...רשין ולא קנתה כי אם שיעור כתובתה וכי האי גוונא אם כתב לבנו הגדול פשיטא דלא עשאו אלא ...אחים כבוד. ולא קנה אלא כאחד מן היורשין: בנו קטן מאי. אם כתב לו כל נכסיו דליכא למימר לשום ...כי שינהגו לו כבוד מאי מי אמרינן דקנה או לא: פשיטא אם כתב כל נכסיו לבנו ולאחר ודאי בנו דקרוב ...טרופא לאחר לשום מתנה הכי נמי מפרשי' גבי אשתו ואחר: אשתו ובניו משום דאיני קרוב דעתו אצלו ...ארוסה ואשתו גרושה אשתו ארוסה לא קרובה דעתו גבה כולי האי דאכתי אין לבו גם בה. ואשתו ...אם כתב לה כל נכסיו ודאי משום מתנה הוא וקני': אבעיא להו אי כתב כל נכסיו לבתו במקום שהיו ...ינן משום חביבותא הוא דכתב לה כדי שיחלקו לה בנים כבוד ויעשה אפוטרופא ולא קנתה או דלמא ...א דיהבה ניהלה וקנתה והכי נמי אשה אצל האחין אם כתב לה כל נכסיו מהו. מי אמרינן אפוטרופא עשאה ...חים כבוד או דלמא הואיל דאין חייבין בכבודה משום מתנה יהיב לה: ואשה אצל בני הבעל

א) נראה דצ"ל אשתו ובנו לאשתו משום מתנה ובנו משום אפוטרופא משום דאינו קרוב דעתו אלא יותר ממנו וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com